

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 9. ANULU XV.

Sabiu, in 29 Ianuaru (10 Febr.) 1867.

tru provinciile din Monarchia pe unu anu
8 fl. era peo jumătate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu, pentru
a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a
treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Telegrafulu ese de doue ori pe septe-
măna : joi'a si Daminea. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la espeditor'a
foiei pe afara la c. r. poste. — cu bani
gal'a prin scrisori francate, adresate
catra espeditor'a. Pretiulu prenumerati-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
ru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

29 La petitiune.

Sabiu 27 Ianuaru.

In mai multi nri ai „Tel. Rom.“ s'a desfasurat
din destulu treb'a petitiunei, acum ca prin o atingere
magica, devenita si „memorialu“. Ea petitiunea,
acum dupa ce amu scrisu atata despre dens'a,
nu aru mai ave lipsa a ne reintorce la ea; ce-
ea-ce ne face in sa sa mai revenimu la acestu
objectu, este perseveranti'a cea cinica a adoratori-
loru acelu „memorialu“ intru a pune totu in
miscare spre a legitimá inca si forma dupa care
s'au facutu. Cuventulu cu carele voru a face
o atara legitimatiune este denegarea conferintiei
dela Alb'a Iuli'a, asupr'a carei conferintie in nr. 5
alu „Gaz. Trans.“ se arunca o a treia „marturia“.
Inaintea Caiatei inca cetimu ca se aducea feliu de
feliu de „marturii“, ca sa marturisesca vre un'a de
asiá, incatu sa fia o cauza de a aduce sentintia de
morte. Asiá si acum. Numai necesulu e, ca pre-
langa tote incercarile de a marturisi ce-va defavo-
rabilu, lucrulu ese altfelu si tote marturisescu de
memorialu, si ca Metropolitulu gr. or. a fostu con-
tialesu cu memorialulu si chiaru si cu ducerea lui
la Majestate; ba unu corespundinte din Blasiu alu
Gazetei Dr. B. ne presentéza in nr. 5 alu Gazetei
si unu protocolu alu conferintiei. Se intie-
lege, ca pentru a scoate la lumina aceea ce voiesce
coresp. apoi trebuie lucrulu ilustratu si cu scorni-
turi. Cine scie in sa alege adevuru din mesteca-
tur'a tendentiosa, de securu ajunge la rezultatulu con-
trariu, de care si dlu Dr. B. lu doresce cu pu-
blicarea protocolulu seu.

„Dela seriosu pana la ridiculu se dice ca nu
e decatu unu pasu“. Coresp. Dr. B. ca sa dea si
mai mare pondu lucrulu insira cum am disu o gra-
mada de scornituri, petrecute, dupa cum dice den-
sulu, in conferintia, insirandu tote cate au pututu
iscodi cu fantasi'a cea minunata a densulu, cu ca-
rea a mai debutatu si cu alta ocaziune in Gazeta
din a. tr. Ce e in sa si mai curiosu, e, ca densulu dela
cele din nrulu 1 alu Telegrafulu, unde i se areta
simplu, ca era multiamitu cu decurgerea lucrurilor
atatu din conferintia, catu si mai nainte cu votulu
romániloru dela Clusiu, iea ans'a, ce nu i s'a datu,
schimosindu si ceea ce e tiparitu in Tel. Rom. ne-
gru pre albu, — de a-si aduce inainte tote meri-
tele pe campulu politicu, de candu a inceputu den-
sulu „activitatea sea politica“, imbracandu-se totu
odata in vestmentulu modestiei si dicendu ca densulu
„este omu ne insemnatu“ : prin urmare pote vorbi
ce-i place si cum i vine la socotela. N'avemu ni-
mic'a in contr'a cestoru din urma. Scimu si noi
ca asiá este; mai era lipsa sa recunosca in publicu
si impregiurarea, ca densulu nici pentru conferintie
nu e inca destoinicu.

Pentru ce dicemu noi acést'a? Sa nu res-
pondemu noi, ci sa lasamu sa vorbesca cuvintele
dlui Baritiu in asta privintia, cari pentru casuri de
aceste suntu forte instructive. Eata ce scriea men-
tionatulu domnu in nr. 77 alu Gaz. Tr. din 1865 :

„Se pote ca románii in trebile loru private
voru fi mai tacuti, pe terenulu politicu in sa s'au
partatu si mai de curendu tocm'a in intielesulu

„oposu. Déca la unguri séu la sasi aru fi publi-
„catu cine-va d. e. o scrisore privata, ca cea a
„Metropolitulu Siululu (séu ca protocolulu confe-
„rintieloru mai adangemu noi), credu ca publicato-
„riulu mai multu nu aru calca in confe-
„rintie private. Si ce se intempla...? Ro-
„máníi nici odata nu afla nimic'a din conclusele
„sasesci, din contra sasiu... tocm'a si care in ce
„intielesu au vorbitu.

„Nu Domniloru! Románii transilvani nu sci-
„padi in politica nici unu secretu, ci ei mai au sa
„invetie in acést'a privintia forte multu dela boierii
„unguri, dela boierii moldo-romani si mai vertosu
„dela patricii sasiloru.“

Precum vedemu dara insusi faptuitorii memo-
ratei intreprinderi surpa mereu pedestalulu, a cá-
rui moralitate se combate cu insusi cuvintele loru.

Unu altu spriginu este denegarea comitetulu
permanentu si denegarea continuitátei congresseloru
nationali. Aici iera nu mai lasa contradicerea ni-
mic'a de doritu. In nr. 1 alu Gazetei comitetulu si
congresele se aduce pana la asurditate. In nr. 5
alu Gazetei unu coresp. atrage atentiunea dlui Ba-
ritiu sa cetesca mai bine protocolulu dela 1861 p.
12 ca acolo se afla ca „barbatii permanenti“ suntu
dati langa Archierei numai „pana candu natiunea
romána si va castiga dreptulu seu de natiune po-
litica“. *) Si apoi de aci deduce: va se dica asiá dara
„anticipative“ este comitetulu delaturatu. In „Con-
cordia“ nr. 5 si Gazet'a nr. 7 voru ómenii iera
congresu. Intrebamu acum, ca déca natiunea
si-a castigatu totu ce-i trebuie, la ce a pro-
cesu cu capulu ruptu cu suplici pre la Vien'a si
ce inielesu aru mai ave congressulu, si déca celu
dela 1861 si 1863 au fostu numai toleratu, la ce
acum altulu de nou iera in forma acést'a tolerata,
acum candu stamu sa plesnimu de multele drepturi?
Ori ca s'a cerutu in petitiune unulu „netoleratu“ ?—

In fine de ce te temi nu te trece. Suplic'a
era gal'a sa sosésea inaintea deputatulu acasa, asiá
incatu in 17 Ianuaru c. n. a si fostu luata la per-
tractare in siedinti'a in Guvernu. Gazet'a prin
unu corespundinte alu ei se grabesce a-si linisci
publiculu cu aceea, ca suplic'a au catranitu pre unii
(cine voru fi acéi'a) cu doue dile mai inainte, va
se dica pana nu au vedint'o. Dupa ce au venitu
insa in siedintia nu s'a mai catranita nimenea, cáci
coresp. tace apoi in privintia acést'a. Ne mangáie
insa cu aceea, ca a fostu spriginita de unu consi-
liariu de románu, carele si-a facut'o de a sea in
tota forma.

In interesulu adevuru trebuie in sa sa ne-
gámu afirmatiunea acést'a din urma, pentruca noi
scimu ca numai petitulu fu spriginitu iara forma
c o n d a m n a t a, si acést'a o a facutu acelu lau-
datu domnu consiliariu de siguru, pentruca acelu
petitu era depusu in o forma mai buna, mai chiara
si redimata pre legi si acte politice nationale de
mai inainte, in votulu romániloru dela diet'a din

*) Cu aceasta ocaziune face corespundintele atentu
pre dlu Baritiu, ca gresiesce deaca presupune ca in
tóm'n'a trecuta au existatu unu comitetu in Blasiu, cá
candu dlu Baritiu au sositu acum din Americ'a si
nu a sciutu ce s'a intemplat prin Blasiu.

1865 pre carele insusi l'a fostu subscrisu; ceea
ce asiá dara atata insemnéza, ca nu a spriginitu
suplic'a si in privintia formei.

Sciti ce Dloru! Aru fi tempulu ca déca nu
alta sa stámu sa meditámu asupr'a viitorulu si de
aceea a-ti face bine sa ve siliti a nu spriginu pasii
gresiti prin alte inconveniente, sa fiti pre unu momentu
conscientiosu, sa cautati pre cararea-ve inapoi, sa vedeti
cum a-ti mersu! Aduceti-ve aminte ca a-ti stro-
pitu cu tina capii alesi in congrese de natiune;
a-ti disu sa se dea in laturi; apoi le-ati cerutu
sa ve adune congresu, atunci candu vedeati ca nu
se pote; a-ti decisu resistintia passiva; in fine
candu erati in passivitatea cea mai buna ve tre-
diti activi si cá acei ce „nu iubiti intunereculu“,
inca pre sub ascunsu, si acum in urm'a urmeloru
dupa ce faceti si congresu si comitetu absurde acum'a
ve trediti iera pentru unu congresu !—

Unu poetu germanu ne spune, ca unu in-
vaticelu in magia (vrajitoria) a vediatu pre mae-
strulu seu cum provóca feliu de feliu de lucruri.
Intr'o di candu nu era maestrulu a casa, cerca si in-
vatiacelulu sa provóce puterea ne vediatu a magiei,
sa aduca ap'a de lipsa in casa. Elu sciú sa o pro-
vóce, dara nu sciú si cum sa o reguleze si se faca
sa incete puterea pusa odata in miscarea, dela lu-
crarea sea candu nu mai era lipsa de ea, si asiá
ap'a umplu casa, incatu era tote inundate, inecate si
supuse stricaciunei.

Unu cuventu pentru cei dela tíera

Déca este dreptu ca intre arme tacu musele,
apoi, dupa informatiunile din mai multe parti, nu
este dreptu, ca intre sgomotele politice tacu séu
mai bine incéta miseritáile. Déca nu le audimu
apoi de siguru ca vocea loru nu e destulu de pu-
ternica sa strabata pana la urechile unui publicu
mai mare, séu ca publiculu acést'a mare in preo-
cupatiunea sea, le trece cu audiulu.

Aru fi forte de lipsa, cá acei ce petrecu la
tíera, baremu in asta privintia sa nu arete indife-
rentismu si sa caute dupa relele ce se intempla, cá
déca pre alta cale nu suntu de a se vindecá sa le arete
celu putinu publicitátei, cáci ori si cum acést'a inca a-
juta si déca nu alta, arata altor'a unele rele, pre cari in
asemenea impregiurári, le potu incungiará. Se intie-
lege de sine, ca in atari lucruri de o natura asiá
de delicata se recere o strictissima sinceritate si
spiritu energicu, adeca in asemenea lucruri sa nu
urmedie cine-va nici cu superficialitate, nici din is-
banda asupr'a cutárei si cutárei persóne si fara de
aceea sa póta fi respunditoriu de adevuru pre
carele vrea sa-lu emita in publicu.

Audimu, in sa numai audimu, ca in multe co-
mune d. e. dreptulu de crásmaritu, atatu alu comu-
neloru catu si altoru societáti séu corporatiuni
se nimicesce, aruncandu-se dea valm'a cu celu
alu proprietariloru celoru mari, déca suntu de ace-
ia, séu in altu modu. Acum déca cine-va pati-
mindu de acestu reu, dar nedesfasirandu lucrulu
cá sa fia chiaru cum sta si cum au fostu, cine sa
póta dá baremu unu sfat in asta privintia? Si mai
putinu pote ajutá cine-va candu nimenea nu vrea

sa stea bunu, deca in un'a seu alta parte au fostu asiá si nu altmintrea vatematu vre-unu atare dreptu si nime-nea nu sta bunu despre adeverulu nimicirei cutáruí seu cutáruí dreptu. Neci judecatoriulu nu va putea proce- de spre ajutorarea unoru asemeni ómeni seu cor- poratiuni si atunci mai ca i vine omului a díce, ca nici justiti'a nu mai póte fi trasa la dare de séma, chiaru pentru nelegiuri comisse, dara ne aretate cu ener- gia si la tempu nimenui.

In multe locuri, aflámu din spuse, ca acei ce perdu drepturi le perdu din nesciinti'a lorú, facendu invoieli nerumegate, a cároru urmári numai dupa ce le simtu mai tardiu, vedu ca trebuieau incungurate, ceea ce se intielege, ca fiindu odata fácute, apoi nu se mai potú desfáce. In atari ca- suri se arunca apoi bietii ómeni in procese indelun- gate, cari suntu in cele mai multe casuri nu in favórea pártiloru certante, ci póte in favórea unui alu treilea.

Nu vremu sa desmantámu prin acést'a pre nimenea de a-si cautá drepturile sele, dara vremu mai vertosu a atrage atentiunea multor'a, asupr'a impregiurárei, ca mai bine sa grijésca nescine cu tóta scumpetatea de drepturile sele, pána acelea suntu in- tregi si nevetamate, decátu vatemandu-se odata, cu mare necasu si cu multe cheltuiiele sa umble dupa restatorirea lorú.

Caus'a principala, insa, de se intempla ase- menea lucruri este pré putinele puteri intieliginte, ce le avemu inca pre la tíera si de aceea, numai cu durere trebuie sa observámu si acum, dupa a- tátea esperiintie triste, de interesulu celu putínu de luminarea poporului, prin scóle, si iérasii numai cu durere trebuie sa constatámu, interesulu celu putínu ce-lu vedemu in multe párti inca, pen- tru inlesnirea mijlócelorú de a avé ómeni (preoti, invetiatori si notari) harnici in poporu, cari sa fia in totu tempulu cu sfatulu lorú la indelete sa se impedece relele in simburele lorú.

Óre tóte generatiunile sa tréca numai prin esperfintiele cele mai triste fára de a trage vre- unu folosu, vre-o invetiatura? Cugetámu ca aru fi tempulu cá odata sa cunoşcemu cu totii, ca spre a incungurá atátea neplaceri câte ne potú obveni, trebuie sa conlucre fia-care dupa puterea sea, cáci altmintrea vomu face ca aeel'a, carele sosindu la unu paríu, preste care avea sa tréca, asteptá sa mai scadia ap'a, dara asteptáundu elu ap'a in locu sa mai scada numai mai crescea, incátu pre urma ia fostu cu neputintia trecerea si mergerea mai de- parte in calatori'a sea.

De sub Predélu 25 Ian. 1867.

Onorate Domnule Redactoru! Viu a ve in- semná ce-va de aici, de unde de une dile cu alta ocaziune v'amu mai scrisu unele idei. Eu scri- sesemu atunci cu atát'a simtiu cátu póte avea unu románu cu inima curata: ca románii dupa ide'a mea nu au alt'a mai de lipsa decátu dragoste si intielegere si n'au a se ferí de nimic'a mai multu cá de impárechieri, fiindca acestea cuprindu materia cu care ne inveninéza dusmanii, cá sa ne nimicimu noi pre noi insine.— Eu v'amu scrisu aceste sen- tiemente de aici dintr'unu locu cu aeru curatu si asiá cu inima curata, nu cá din alte locuri pre unde aerulu se infunda de feliu de feliu de tieseturi in- trigátore. —

Me miru insa cum „Gaz Trans.“ care se ae- riséza pre aici, de cuprinde si in anulu acést'a im- punseturi de eatagene, cá corespndinti'a din Prag'a si cá cele din nrulu 5. Acestea le-au lipá- ritu o gazeta romána (!), cá sa vedemu, cum ómc- nii ei lucra si in afara si se sílescu sa surpe tóta demnitatea nationale in interesulu unei ambitiuni fára de nici unu capatáiu. Cari le voru fi cetitu a- cele calumnii aruncate asupr'a romániloru credemu, ca s'au adepatu (!) destulu dintr'ensele. Totu ase- menea si cei ce voru fi cetitu gazet'a germ. „Kronst. Zeitung“ in care s'a tradusu din pomenit'a gazeta cele denuntiári ordinare, se voru fi surprinsu de manier'a unoru ómeni, de a infatísiá caus'a romána. Cu tóte ca pre noi acele foi straine, cari dau bujuriei lorú, de manifestatiunea celor doi barbati de deunadile, unu coloritu sinceru ne intristéza, din cauza ca amu avutu ocaziune sa vedemu, ca de multe ori totu acele ne com- batea de daco-romanisti, atunci candu eramu con- vinsi cu totii, ca lucrámu pentru binele natiunalu, candu umblámu cu totii pre unu terenu legalu.

Pentru tóte aceste ce se scriu acum in tóte párti cu atát'a nerusinare si fára de a considerá objectiunile ce li se face de „Tel. Rom.“ fia-mi permisú in an. 1867 a citá insusi cuvintele Dlui Baritiu in nrulu 77 alu „Gazetei Trans.“ din 1865 la pag'n'a 310 carele intre altele scrie si acestea:

„Se póte ca románii in trebile lorú private voru fi mai tácuti, pre terenulu politicu insa s'au purtatu si mai de curendu tocmai intru intielesulu opusu. Déca la unguri seu la sasi aru fi publi- catu cine-va d. e. o scrisóre privata cá cea a Melropolitulu Siolutiu. Credu ca publicatorulu mai multu n'aru calcá in conferintie private. Si

ce se intempla. . . ? Románii nici odata nu afla nimicu din conclusele sasesci din contra sasii tocmai si care in ce intielesu a vorbitu. Se aflá adeca cáti-va románi cari cu naivitatea lorú spu- nea ori si ce in gur'a mare pre promenada si la cafenea, si de ce nu? pentruca vedi díta, confe- rintiele de natur'a legislativa nu avea Amtsge- heimniss. . . — Acestea fusese un'a din causele principale, pentru care unii cu an. 1863 mai tár- díu au si parasitu conferintiele detotu. Nu, dom- nilorú, románii transilvani nu sciú pázi in politica nici unu secretu, ci ei mai au sa invetie in acé- sta privintia fórté multu dela boierii unguri dela boierii moldovo-románi si mai vertosu dela patri- cii sasiloru.“

Ce bine aru fi candu románii aru luá atátu din calumniile Gazetei, cátu si din cceste cuvinte citate ale Dlui Baritiu, invetiatura sa véda cu cine tínu conferintie private.

Dlu Baritiu a mai datu aspre lectiuni si ace- lorú ce scriu personalitáti si déca vomu vedé ca face trebuintia le vomu citá si pre acele.

Eveneminte politice.

S a b i i u 28 Ianuariu

Ceea-ce ocupa loculú celu dintáiu in politic'a interna e demissionarea ministrulu de statu B e l- c r e d i, publicata in W. Z. de eri(v. tel. Hr. Ztg.) carea fu si primita. (Ministrulu fu decoratu cu o- casiunea demissionárei, cu crucea cea mare a ordi- nului s. Stefanu.) In loculú dlui de B e l c r e d i, carele erá de odata si conducatoru alu ministeriulu de politie si presiedinte alu consiliulu de ministri fu denumitu de Maj. Sea ministrulu de B e u s t. A- cest'a remane deocamdata in pusetiunea sea de mi- nistru de esterne pre lánge care va mai duce pána la alte dispusetiuni p. in. presidiulu in cons. mi- nistriloru si afacerile ministeriulu de politie si de stata.— O patenta imperatésca dela 7 Fauru ordi- na adunarea dietelorú pe 11 Fauru.

Dupa unu altu telegramu din Pest'a se spu- nea alaltaeri de unu mesagiú, prin care convocán- du-se dietele transilvane se spune totu odata ca complanarea cu Ungari'a e fapta implinita. Despre senatulu imp. extraordinariu se dice ca e delatu- ratu, si ca se va convocá celu ordinariu pre basea patentei din Fauru. Acestui senatu imperialu i se voru propune legi liberale spre desbatere, intre car- voru fi legile pentru responsabilitatea ministeriala si delaturarea § 13.

FOISIÓRA.

Kükülö.

Comitatulu si orasiulu Cetatea de Balta dintre Tarnávi vine in documentele cele mai be tráne sub numirea Keokeoleo, Kewkewlew, Kikelö, Kukeleo, Kükülö, etc. numai románii au remasu credinciosi numirei „Cetatea de Balta.“ Déca caletoriulu trece prin orasiulu Cetatea de Balta, si vede castelulu celu imposantu pre unu deluceanu in rip'a stánge a Tarnavei mici, mai antáiu i se obrude intrebarea de unde vine, ca fiindu cetadel'a ast'a pre délu, totusi se numesce Cetatea de Balta? si cine a edi- ficatu acea cetate? Eu care amu traitu acolo vr'o cáti-va ani — amu cercetatu si amu aflatu numai atát'a, ce sciú si din istoria, ca in acea cetate a locuitu si Stefanu celu mare ce o castigase in pa- cea incheiata cu regele Mathi'a, si fetiorulu ace- lui'a Petru Raresiu, si ca in archivulu aceluí ca- stelulu se afla documente dela acei domnitori dara cu tóta trud'a nu putuiu resbí in acelu archivu in- cuiatu intr'un'a din cele patru bastile.

Nepotii lui Stefanu celu mare, Iliasiu si Sefanic'a cari incursera mai de multe ori in Ardealu, casura victima perfidiei turcesci, si in ei se stinsera vit'a

lui Dragosiu,— si cu acést'a ea perdu si domi- niulu preste Cetatea de Balta. Acést'a trecú la fiscu, si in castelu locuira mai multi principi arde- leni, dintre cari Rakotzi i dedú form'a esterna de astadi. Mari'a Teresi'a doná Cetatea de Balta din- preuna cu alte multe domenuri Cancelariuluí seu contelui Bethlen, si famili'a acestui'a posede pána astadi acestu Castelu. —

Din acestea se vede ca castelulu de astadi de pre dealu e vechiu, si nu se scia cine a pusu pri- m'a pétra fundamentala la edificarea lui, si totusi pre dealu fiindu se chiama Cetatea de Balta.

Déca caletoriulu dela acestu castelu se cobóra pre Tarnava in josu si ajunge din josu de orasiu, unde da Valea Blasielului in Tarnava, acolo in un- ghiulu acestei impreunári de ape, intr'o mocirla prin care d'abiá póte omulu strabate, ajunge la nisce radicatori acoperite cu iérba si maracini, sub care se afla ruine de ziduri, ce ne infatísiéza unu ca- stelulu regulatu.— Si ast'a a fostu Cetatea de Balta cea adeverata si primitiva, a cárei etate, judecandu de pre urmele ruinelorú, trebuie sa tréca preste mileniuulu nostru.— Prin urmare, déca aceste ruine nu suntu tocmai dela Romani, apoi de buna séma dela unu domnitoriu seu celu putínu proprietariu románu, inca din naintea venirei unguriloru in Ar-

dealu.— Ori cum va fi, mai cerce si altii,— noi sa vedemu de unde vine si numele Kükülö.—

Acestu cuventu are mare asemenare, cu cu- ventulu romanescu, Cucuiu, care insemnéza o radi- catura. Acestu cuventu vine si intre numele pro- prii la gentele romane, asiá: genevulu celu vestitu monte-Cuculi,— intre moldoveni, mi se pare unu deputatu — C u c u l i,— si in orasiulu Cetatea de Balta, o familia vechia romána cea mai de frunte a- colo, inea se chiama C u c u i u, recte Cuculiu. — Óre nu vine Kükülö dela acestu C u c u i u?

P.—

Impartásiri dintr'unu manuscriptu, ce tractéza despre Dreptulu Canonicu alu Bisericei greco-resaritene ortodoxe ecumenice.

(Urmare.)

Sinodulu ecumenicu V.

Alu cincilea Sinodu ecumenicu au fostu in an. 553 in tempulu Imperatului Iustinianu la Con- stantinopole cu 165 Archierei. De-si Vigiliu Pap'a alu Romei s'au intemplatu la Constantinopole pre tempulu acestui Sinodu, totusi n'au luatú parte la elu nici in persóna-i, nici prin locotitori; insa lu- crarea Sinodului o au primitu, ce prin subscrierea

List'a ministeriului ungurescu face multu svonu, dara pâna in momentu se da numai cu socotela ca cine voru fi persoanele, cari sa compuna ministeriulu. Andrássy este acelu desemnatu de tôte scirile, cá presiedinte alu ministeriului. Interesanta e scireaa ca Deák e chiamatu la Vien'a.

Cetimu in „Concordia“:

In nr. tr. amintiramu cumca dd. Dr. Hodosiu si V. Babesiu esmisi; din partea insotirei dep. rom. pentru a se pune in contielegere cu dep. serbi si linira missiunea si ca rezultatulu este unu proiectu de lege care se va lua la desbatere atatu insotirea deput. romani catu si la serbi. In nrulu de astadi avemu onore a present'a on. publicu acelu proiectu de lege in urmatoarele:

Proiectu de lege.

pentru regularea si asigurarea nationalitatiloru si a limbiloru in Ungari'a.

§ 1. Dispusetiune fundamentala. In Ungari'a, urmatoarele popore istorice ale tieriei, precum: magiarii romani, serbii, slovacii, nemtii si russiai, se recunosc prin lege fundamentala de natiuni regnicolare, egalu indreptatite cá nationalitate politica si limb'a asemenea indreptatita.

Astfelu stindardulu nationalu, colorile nationali si portulu nationalu cá espressioni esterióra nationalitatii, inca suntu de asemenea indreptatite pentru fia-care natiune a tieriei.

§ 2. Principiuri fundamentali. Pentru determinarea, regularea si reprezentarea in sfera publica, a nationalitatiloru si limbiloru singulari se staveresce de principiu: pluralitatea numerica a sufletelor; si arondarea comitatelor si districtelor, precum si cea a cercurilor de alegere si de administratiune se ordina a se face astforma, incatu acele se constee deca nu curatu, dar in mare seu in cea mai mare parte din un'a si aceeasi nationalitate a tieriei.

Realizarea practica a arondarei se va regula prin o lege speciala. Pentru elaborarea unui astfelu de proiectu de lege, pe basa de eruiru industulitore se va esmite o comissioni regnicolare constatatore din tôte nationalitatile tieriei in asemenea proportiune.

§ 3. Aplicare generale in josu. In comunele orasieneseci si sateseci, precum si in (cercuri *), comitate si respective districte, natiu-

*) Ambe volurile serbeseci suntu pentru lasarea afara a „cercuri“, de ore-ce limb'a oficiosa a acestor'a aru fi cea a comitatului.

nalitatea maioritatiei respectivei poporatiuni, incatu acesta maioritate este deja — seu prin arondarea ordenata aru deveni — absoluta, altmintrea cea relativa, este: **n a t i u n a l i t a t e p u b l i c a** in tinutulu respectivu, si limb'a aceleia-si maioritati este **l i m b a o f i c i o s a** atatu a reprezentantiei politice seu politico-administrative, catu si a tôte diregatoriele publice de acolo — presupunendu ca acea maioritate setine de un'a ore care-va dintre cele siése natiuni ale tieriei. Deca acestu casu nu este, atunci membrii politicamente indreptatiti ai unui astfelu de locu (tinutu **), cu luare in consideratiune a elementulu ce acolo seu in celu mai deapropo tinutu predomnesce, au dreptu a-si determina un'a dintre cele siése nationalitati ale tieriei, de nationalitate publica, si limb'a acesteia de limb'a oficiosa.

Particularii acelor minoritati, cari se tinu de alta natiune regnicolara, au dreptulu nemarginitu a se folosi de limb'a loru nationala atatu in adunariile reprezentantiloru, catu si in trebile loru proprie la oficiurile si judetiele publice, si resolverile oficiose au a urma in aceea-si limba, deca acest'a e limb'a poporale si esercitatata acolo, altmintre resolverile se facu in limb'a oficiosa.

§ 4. ***). Aplicare in susu. Fia-care natiune regnicolara, care in consiliulu coronei nu e reprezentata deja prin unu ministru cu portoliu, pentru sustinerea intereselor propriamente natiunali va fi reprezentata acolo prin unu membru luat din sinulu ei.

Mai incolo: fia-care natiune are se fia in destulu reprezentata in casa de susu a dietei tieriei, precum si la regimulu de tierra si la tôte dicasteriele si tribunalele centrali ale tieriei; in specie in fruntea comitatelor si respective districtelor, unde face maioritate.

Acesti membri ai unei fia-care natiuni au caracterulu de inasa-si propria nationalitate; in specie membri de o natiune regnicolare in sine reprezenta in corpulu legislativu propria nationalitate, eara cu membri celorlalte natiuni impreuna, reprezenta tier'a.

Limb'a acelei natiuni regnicolari care formeza

**) Deca „cercuri“ s'aru lasa afara, atunci si acestu cuventu este superfluu.

***). Hodosiu vrea ca acestu §. sa se incepa astfelu: „Fia-care natiune va ave unu capu nationalu denumitu de majestate care ca atare e membru de jure alu casei de susu, si e capu perpetuu alu unui comitatu nationalu. Asemene etc.“

majoritate in tierra, e limb'a oficiosa in aceste corporatiuni. In despartiemintele singulari si in senate inasa, si in specie la tôte trebile concepute in alta limba, pertraptarea se pote, ear resolvirea trebuie a se face in aceea-si limba. Ear reprezentantii natiuniloru in minoritate, au dreptulu in dieta a se folosi de limb'a propria nationala; si in acesta limba se suscepu in diurnalu vorbirile loru. †)

§ 5. Aplicare speciale in josu. Legile tieriei, apoi ordenatiunile, emisele si transcrierile gubernului, si ale autoritatiloru centrali de ori si ce specie, trebuie a se comunica si respective a se publica pentru tôte natiunile de tierra si in specie cu municipiurile pe langa testulu originalu si in limb'a propria nationala respective in limb'a oficiosa a acelor'a in testu de asemenea autentice.

Deca intre aceste doua teste s'aru escá dubietate, decide testulu primaru.

§ 6. Aplicare speciala in susu si in coordinare. Representantiele, magistraturile si capii comitatelor si respective distripteru, precum si comunele orasieneseci si sateseci dimpreuna cu antistiele loru apoi judecatoriele orasieneseci, de comitatu seu districtu si de cercu, precum tôte oficiurile inferioare de administratiune, corespundu in susu cu autoritatile superioare in limb'a loru propria oficiosa, si (cu esceptiunea casuriloru din § 5) primescu resolverile. impunerile seu ori ce alte comunicari numai in acesta limba.

Totu asiá in limb'a propria oficiosa, corespundu intre sine autoritatile de aceea-si categoria seu coordinate, deca au aceea-si limba of., eara deca nu, atunci pe langa testulu originalu alu limbei proprie, se folosesc limb'a oficiosa a autoritatiloru centrali de tierra. ††)

§ 7. Limb'a oficiuriloru in causele partiloru. Causele litigiöse, si preste totu tôte trebile privatiloru, au de a cerge in limb'a partiloru. Deca inasa partile aru fi de doue deosebite nationalitati regnicolari, atunci in limb'a actorului †††), dar partea cealalta are dreptu, incatu limb'a ei aru fi usitata in acelu cercu, a se folosi de ea intru aperarea propria si in tôte remediurile

†) Manoilovicu nu vre dreptulu liberu de limba in dieta.

††) Manoilovicu e in contra usului de doue limbe chiaru si in acestu casu.

†††) Miletici vrea limb'a intului asemenea cá in causele criminali.

sea propria au doveditu. Acestu Sinodu au condamnatu scrierile eretice ale lui Diodoru alu Tarsupolei, ale lui Teodoru alu Mopsuestiei, si invatieturile lui Origenu despre predestinatiune. Sinodulu acest'a n'au asediatu nici unu canonu, ci au adusu numai o otarire sinodale, prin care osandesce acele invatiaturi anticrestine impreuna cu dascalii loru.

Sinodulu ecumenicu VI.

Alu siéselea Sinodu ecumenicu s'au celebratu la Constantinopole in Trul'a palatulu imperatescu la anulu 691 pe tempulu Imperatului Constantinu Pogonatu cu 227 Archiereii, intre cari au fostu si locotiitorii Papei Agatonu alu Romei. Acestu Sinodu s'au adunatu pentru asiediare de canone trebuinciose, ce privescu spre indreptarea si buna stare a afaceriloru administrative bisericesci, de aceea Parintii acestui Sinodu numai decatu in Canonulu I au intaritu credinti'a cea traditiunale dela Apostoli si Sinodele ecumenice de mai inainte; in alu doilea Canonu espunu ei deosebitu atatu Canonele apostolesci, si Canonele Sinodeloru ecumenice si locale, care s'a tinutu inainte de acestu Sinodu ecumenicu, catu si scrierile aceloru Parinti, cari in ortodoxia au stralucitu, adaogendu pedepsa pentru toti, cari aru cuteza sa schimonosésca, seu sa restorne adeveturile, ce se cuprindu acolo; mai de parte se opresce preotiloru a dou'a casatoria, si a tinea

persone cu prepusu in casa, si li se indalorescu sa se casatorésca inainte de preotia; se oprescu preotii si diaconii de servitiuri lumesci, si diaconulu numai atunci sa siédia mai susu de presbiteri, candu functiunea cá tramisulu Archiereului; dia privire la greutati se modifica Canonele despre tinerea Sinodeloru metropolitane de doue ori pre anu cu aceea, cá odata sa se tina pre anu in restempulu dela Pasci pâna la finea lui Octobre; — cárcimaritul se opresce preotimei; precum si speculatiu banali; crestinii sa nu manance azimile cele dela evrei, nici sa primésca doctorii dela ei; ca Episcopii trebuie sa fia din tagm'a monachale; celibatulu la preoti se osandesce; nime sa nu se chirotonésca de presbiteru inainte de 30 ani, ear de diaconu de 25 ani, ear de ipodiaconu de 20; ca cei siepte diaconi din tempii Apostoliloru s'au pusu numai pentru economi'a obscesei trebuintie, dar nu pentru slujirea tainelor, precum se punu diaconii cei de acum; se opresce preotimei a parasi parochi'a, si a trece in alta parochia seu si Episcopia; Epscopii datori suntu a invatia poporulu in tôte duminicile si serbatorile, dar nu si in streina Eparchia; Simoni'a se osandesce; se opresce umblarea la teatre; preotimea sa porte haine cuvenite tagmei sale; struguri la cuminecatura nu se potu intrebuintia; la cuminecatura trebuie sa se puna in vinu si apa; preoti potu fi si fii crestiniiloru; nu se ierta Metropolitulu sa-si insusiesca lucrurile repostatului Episcopu seu ale Eparchiei veduvite, ci au a remane acele sub padi'a clerului pâna la venirea noului Epscopu; se intarescu privilegiale

scannului constantinopolitanu fatia cu cele ale Romei, si tôte cinci scaunele patriarcale se punu in urmatoarea ordine: 1 alu Romei, 2, alu Constantinopolei, 3 alu Alessandriei, 4 alu Antiochiei si 5 alu Ierusalimului; despre calugari si manastiri; cei consangeni au a se despárti de nunta; se opresce ajunulu de Sambata afara de un'a (Sambata mare); in posturi infranarea dela oue si brandia, cáci suntu fruptele aceloru dobitoce, care in posturi nu se mananca; in Capele casnice nu se pote saversi botedi; in contra fermecatoriloru si vrájitoriloru; mirenii nu potu invatia in bisericu; se demanda departarea dela sange si sugrumatu; cartile santei scripturi si ale santiloru parinti se oprescu a se vinde, strica si rumpe, ci a se arde, seu a se pune in locu curatu; nu se ierta casatoria cu fetie eretice; cantarile bisericesci sa nu se faca cu strigari necuviöse; in curtea bisericii si in apropierea ei cárcime sa nu fia; copii au a se botedia, deca este indoieia pentru botediarea loru; despre femeii inmorale fatia cu barbatii loru; a ingenuchia afara de Duminec'a Rusaliloru se opresce; muierile se supunu pedepsii, care dau burueni otravitore si perditore si cele ce primescu acele; in contra rapitoriloru de femei; muierile parasite de barbati din ori si ce cause nu se potu marita, pâna nu se dovedesco mórtea absentului; se pedepsesce celu ce va lua siesi de sotia pre cea logodita cu altulu; Archiereulu este datoriu a lua in consideratiune la pedepsiri atatu felulu peccatalu cá si dispusetiunea peccatosului. Acestu Sinodu au asediatu 102 Canone. (Va urma.)

juridice. Sî er' deca numai un'a dintre acele p'arti s'aru tiné de un'a dintre cele siése natuni ale tieiei, séu deca numai limb'a unei p'arti aru fi usitata in cerculu respectivu de oficiu, — atunci in limb'a acelei'a, — deca inse nici un'a parte nu se tine de ore care-va dintre cele siése natuni regnicolari, ori limb'a nici a unei p'arti nu este usitata in respectivulu cercu de oficiu, — atunci in limb'a oficiosa a autoritatéi judecatoresci respective politico administrative, si in acést'a limba au apoi de a se face sentintiele séu ori ce resolutiuni precum si subscernerile la instantiele mai inalte.

Representantii de dreptu séu mandatarii p'artiloru, au dreptulu a se folosi séu de limb'a acestora, séu de cea a oficiului.

Asemenea: in cause criminali, cercetările si tôte pertractările au a curge in limb'a inculpatului, si in acést'a limba se facu sentintiele si tôte ori ce alte decisiuni, presupunendu ca inculpatulu se tine de un'a ore care-va dintre cele siése natuni, séu ca limb'a lui nationala e usitata in cerculu respectivu de oficiu; altmintrea in acea limba nationala de tiéra usitata acolo, care dupa dechiararea propria a inculpatului o pricepe mai bine.

In casu candu inculpatii fiindu mai multi, aru fi de diferite nationalitati, atunci dupa impregiurări séu are locu o delegatiune corespunditoare, séu pe l'anga aplicarea de interpreti jurati, se folosesce limb'a oficiosa a diregatoriei.

Conformu acestoru dispusetiuni se purcede intru ascultarea de martori fia in cause civili fia in cause criminali.

§ 8. Egalitatea nationala pre terenulu de cultu si instructiune — preste totu. Instructiunea nationala cu scopu de cultura si proprietate universale, se dechiară de chiamare publica a statului. In conformitate cu acést'a, pentru inaintarea ei se dispune atātu prin mijlocele proprie ale unei si fia-care natiune, câtu si prin asemenea ajutorare din mijlocele statului.

De aci fia-care natiune regnicolare pentru a-jungerea acestui scopu are dreptulu de a se intruni in totalitatea sea séu in parte, a formá asociatiuni publice séu reuniuni private, a fundá totu felulu de institute de invetiamentu si de cultura, a infiintá fundatiuni, si preste totu pentru promovarea culturai si desvoltamentului nationalu in tôte ramurile si in tôte directiunile, a se constitui intr'o universitate nationala, si totu modulu a validitá interesele proprie spirituali si materiali.

§ 9. In specie in scóiele populari institutele de invetiamentu, si in comunicatiunile acestora si ale cultului. In tôte scóiele populari, in tôte institutele superiori de cultura si instructiune, ale celor siése natuni regnicolari, limb'a propria nationala este limb'a instructiunei.

Institutele nationali si respective confessionali de cultu si invetiamentu ale singurateceloru natuni de tiéra suntu de dreptu si intru tôte egali cu asemenea institute publice de statu; in tôte acele, unde se propune istoria pragmatica a tieiei, are a se propune si istoria propria nationala cá studiu obligatu.

Comunitátile de cultu si instructiune, autoritátile si institutele, precum si tôte reuniunile de cultura ale natuniloru regnicolari, au dreptulu, atātu in intrulu loru, câtu si in comunicatiunea esterna cu altele si cu guvernulu si cu autoritátile publice, a se folosi de limb'a propria nationala; si guvernulu si autoritátile publice le respundu séu le dau resolutiuni numai in aceea-si limba.

§ 10. La universitatea tieiei, la academiile de dreptu, si alte scóile mai inalte séu de mijlocu. La universitatea de tiéra din Pest'a pre l'anga ca-

tedrele de invatiatura pentru limb'a si literatur'a fia-carei natuni regnicolari, se voru redicá inca catedre pentru propunerea legiloru in limb'a propria nationala a fia-carei natuni de tiéra; docentura fiindu libera in acele limbi si pentru ori-ce alte studii, si esamenele putendu-se face in ori-care dintre limbile de propunere.

Asemenea regula se va observá si la alte academiile de dreptu, dara numai cu considerare la nationalitátile mai bine reprezentate in respectivele p'arti de tiéra.

Nu altmintrelea in institute publice de statu pentru invatiamentu, fia acele inferiori, de mijlocu, séu superiori, limb'a poporatiunei in alu carei mijlocu se afla, se va introduce séu celu putinu in parte de limba a instructiunei.

Ear in acele p'arti de tiéra unde in mijloculu ore-carei natuni regnicolari astfelu de institute lipsescu, ele au de a se infiintá in numeru corespunditoriu 7)

§ 11. G a r a n t i a. Dispusetiunile fundamentali ale acestei legi forméza o parte integrante a constitutiunei; ele se punu sub scutul diplomei de incoronare, si intr'o formula corespunditoare au a fi susceptibile in aceea si.

§ 12. D i s p u s e t i u n e e s e c u t i v a. Acést'a lege, in p'artile ale caroru realizare nu depinde dela arendarea ordinata in § 2, are numai decátu — iara in celelalte p'arti, la tempulu seu — a intra in activitate: si tôte legile séu ordinatiunile anteriori contrarie acestei legi se dechiară de sterse.

Pest'a 25 Ianuaru 1867.

V a r i e t á t i.

* * In septemán'a acést'a s'a tinutu esamenele semestrali la scóiele capitale române gr. or. din Resinari.

* * (Recunoscintia publica regimentului românú banaticu de granitia). Generalulu Ioane W a y m a n n, fostu in serviciu la regimentulu regimantu, acum' asiediatu in pensiune cá generalu, a indreptatu o scrisóre cátra colonelulu Stanoilovic, carele prin ordine dela comand'a regimentului dtto 24 Noem. 1866 Dec. N. 1735, o facu cunoscuta tuturoru companieloru din acelu regimentu românú. Producemu armatórele: „Cu cuvinte de impartásire si bucuria sincera voiu exprime sentimentulu inimii mele pentru laud'a pré inalta, ce bravii románi — de cari avui onóre a me tiné 18 ani si a le fi capu — si-castigara de nou si secerara laure pline de onóre pentru purtarea loru eroica si curagiósa in ultimele batalii fatali. M'a umplutu de mandria laud'a inalta a Inaltiei Sele imperatesci Domnului Archiduce Ernestu, pronuciata ieri in publicu, in fati'a numerosloru generali ce se infatisasera la audiintia. Inaltia Sea lauda purtarea escelinte a regimentului in bataliele sangeróse, si facu cá cáti-va din cei de fatia sa-si castige o judecata mai buna despre granicieri, si desclinitu despre cestu regimentu, ceea ce se latu si mai tare prin o ordine generala aparuta in jurnalele militari si in altele. Cá aderinte fidelu alu braviloru románi, si la departare me voiu impartási de tôte evenimentele ce voru intempiná, si te rogu stimate amice, cá demnu sucesoru alu meu la comand'a acestui hánicu regimentu, te rógu spune tuturoru braviloru románi salutările mele cordiali si impartásirea mea deplina. . . . Cu laurele castigate, odihnésca cu totii desfetati in cercurile familielor loru, si-si aduca amiute de amiculu loru care acum se departa deocamdata dar le remáne fidelu si aplecatu. Primesce DTa asecurarea de deschilinit'a mea stima mare, rugandu-te sa exprimi salutarea

7) Manoilovicu vré instructiunea numai intr'o singura limba.

mea cordiala tuturoru domniloru din eroiculu regimentu alu romániloru, asemenea sa exprimi tuturoru acestoru ostasi bravi cá si de modelu. Sum etc. W e y m a n n m. p. general-maj. „Albin'a.“

Publicarea

baniloru incursi la fondulu Asoc. dela siedintia Comit. Asoc tinuta in 8 Ian. a. c. pána la siedintia din 5 Fauru 1867.

1. Prin D. proprietariu si Col. Asoc Ioane P. Maieru in Sasu Reginu s'a tramesu la fondulu Asoc. 20 f. v. a. din care 12 f. suntu pretiulu aloru 20 esempl. din act. ad. gen. V, ear 8 f. pretiulu aloru alte 20 es. din act. ad. gen. VI 20 fl.

Totu cu ast'a ocaziune St. Dsea, a tramesu la fondulu Asoc. o obligatiune urbariala sunatóre despre 100 f. m. c. dimpreuna cu cuponii obvenitori dela 1 Iuliu 1867, facendu-se prin acést'a membru ordinariu pre viétia alu Asoc. tranne române.

2. prin D. Prot. si Col. Asoc. in Deesia, Ioane Colceriu s'a tramesu la Asoc. pretiulu aloru 5 esempl. din actele ad. gen. V si VI in suma 5 fl.

3. prin D. c. r. probatoru de minere si Col. Asoc. in Zlatn'a Lazaru Piposiu, s'a tramesu la fondulu Asoc. 1 f. 20 xr. pretiulu aloru 2 esempl. din act. ad. gen. V, si 1 f. 95 xr. pretiulu aloru 4 esempl. din act. ad. gen. VI, sum'a 3 f. 15 xr.

4. prin Il. Sea D. Comite supremu alu Albel de susu si Col. Asoc. Augustinu Ladai, s'a tramesu la fondulu Asoc. competent'a rest. deobligata dela mai josu insemnatele Comune din Comitatu Albel de susu in suma de 135 f. si anume:

a) dela Comun. Hegyik (Hidvég) cuantu obligatu rest. pre an. 1864, 1865 si 1866 câte 15 f. = 45 f. v. a.

b) dela Com. Arpatak (Arapatak) pe an. 1864, 1865 si 1866 a 10 f. = 30 fl. v. a.

c) dela Com. Erösd pre an. 1864, 1865 si 1866 a 5 fl. = 15 f.

d) dela Com. Nyén pre an. 1864, 1865 si 1866 a 5 f. = 15 f.

e) dela Com. Budille numai pre an. 1864 (odata pentru totdeun'a) 10 f.

f) dela Com. Bicszad pre an. 1864 si 1865 a 5 f. = 10 f.

g) dela Com. Mikoujfalú pre 1864, 1865 a 5 f. = 10 fl. Sum'a 135 f. v. a.

di o sutá trei-dieci si cinci floreni in val. a.

5. Prin D. Notariu Consist. si Col. Asoc. Ghel'a Lazaru Huz'a, s'a tramesu la Asoc. 18 f. si anume:

a) dela Rm. D. Canonicu Stefanu Biltiu tax'a de m. ord. pre anii 1864/5 si 1865/6 10 f.

b) dela D. Asesoru de sedria Nicolau Sustai cá membru nou pre an. 1866/7 5 f.

c) pretiulu aloru 10 esempl. din act. ad. gen. IV. tramese spre vendiare in Iuliu 1865 a 30 xr. 1 es. = 3 fl. Sum'a 18 f. v. a.

6) Deadreptulu la cas'a Asoc. a mai incursi dela siedintia trecuta a Comit. Asoc.

a) dela D. cancelistu in Cetatea de balta Daniulu Tamasiu tax'a rest. de m. ord. pre an. 1864/5 1865/6 a 5 fl. 10 fl.

b) dela D. fiscalu in Muresiu Osiorheiu, Gregoriu de Popu tax'a rest. pre an. 1865/6 5 fl.

c) dela D. c. r. Capitanu Nichit'a Ignatu tax'a pre an. cur. 1866/7 5 fl. v. a.

d) totu dela acestu Domnu pentru câte 1 esempl. din actele ad. gen. V si VI 95 xr. v. a.

e) dela Ilustr. Sea D. Comite supremu alu Aradului, Georgiu Pop'a tax'a de m. ord. pre an. cur. 1866/7 5 fl. v. a.

Sum'a 25 fl. 95 xr. v. a.

Dela Secretariatulu Asoc. tranne române.

Sabiuu 5 Fauru n. 1867.